

Hans MAIER, *Die christliche Zeitrechnung. Ihre Geschichte – ihre Bedeutung, Aktualisierte und erweiterte Neuausgabe, Freiburg im Breisgau 2008*, Herder, ss. 157.

Hans Maier (ur. 10.06.1931) jest od roku 1999 emerytowanym profesorem nauk politycznych Uniwersytetu Monachijskiego. W latach 1970-1986 był bawarskim ministrem szkolnictwa, kultury i nauki (informacje na temat Autora wraz z bibliografią jego publikacji można znaleźć na stronach internetowych: http://de.wikipedia.org/wiki/Hans_Maier; www.hhmaier.de [5.11.2008]; zob. też *Hans-Maier-Bibliographie: 1950-1990*, zusammengestellt von G. Jonas und A. Mooser, Freiburg im Breisgau 1991). Polskiemu czytelnikowi znany jest bodajże tylko z jednej pracy, która ukazała się w roku 2004 (J. Ratzinger – H. Maier, *Demokracja w Kościele: możliwości o ograniczenia*, tłum. M. Labiś, Kraków 2004 [2005²]). W swej krótkiej rozprawie na temat chrześcijańskiej rachuby czasu Autor oparł się na kilku ważnych dla tego zagadnienia źródłach patrystycznych.

Praca ta ukazała się drukiem po raz pierwszy w roku 1991 uzyskując zaraz kilka pozytywnych recenzji („Historisches Jahrbuch” 112:1992, 295 [M. Groten]; MThZ 43:1992, 126-127 [Th. Böhm]; „Historische Zeitschrift” 256 (1993) nr 1, 131-132 [A.D von den Brincken] i w tymże roku doczekała się już drugiego wydania. Trzecie i czwarte wydanie ukazało się w roku 1997, a piąte w roku 2000. To ostatnie wydanie w stosunku do czterech poprzednich edycji wyróżniało się tym, że zostało przez Autora przejrzone i rozszerzone. Natomiast omawiane tutaj wydanie szóste, które na półkach księgarskich Niemiec pojawiło się w marcu 2008 r., jest ponownie uaktualnioną i rozszerzoną o dwa dodatkowe „rozdziałiki” edycją wydania piątego. Autor zatem udoskonalał kilkakrotnie to niewielkie objętościowo, ale treściwe dziełko, opatrzone 189 przypisami (s. 126-138) oraz stale aktualizowaną bibliografią przedmiotu (s. 139-149). Ta niewielka praca, która ukazała się w prestiżowym wydawnictwie Herdera we Fryburgu Bryzgowijskim, doczekała się już tłumaczeń na kilka języków obcych, m.in. na włoski (por. *Cronologia: contare gli anni cristiani*, trad. G. Caronello, Bologna 2000. F. Ruggiero zrecenzował włoski przekład w ASE 18:2001, 703-704) i estoński (*Kristlik ajaarvamine*, tłum. T. Mikenberg, Tartu 2006). Już te fakty świadczą o wartości i rosnącej poczytności tej rozprawki, a jej autor stale ją pogłębia nowymi artykułami (por. H. Maier, *Christentum und Zeit*, ThPh 75:2000, 161-179; tenże, *Wie zält man die Jahre?: Zeitrechnung als Problem für Antike und Moderne*, w: *Mensch – Natur – Technik: Perspektiven aus der Antike für das dritte Jahrhundert*, hrsg. E. Erdmann – H. Kloft, Münster 2002, 9-22; tenże, *Eine Zeit in der Zeit?: Die christliche Zeitrechnung*, w: *Der Streit um die Zeit: Zeitmessung – Kalenderreform – Gegenzeit – Endzeit*, hrsg. M. Herzog, Stuttgart 2002, 89-108).

Chrześcijańska rachuba czasu. Jej historia i znaczenie jest podzielona na dwie dobrze przemyślane, komplementarne części: 1. *Historia i znaczenie chrześcijańskiej rachuby czasu*, 2. *Źródła chrześcijańskiej rachuby czasu*.

Pierwsza część (s. 13-69) jest właściwie zwięźle zarysowaną historią chrześcijańskiej rachuby czasu od Nowego Testamentu (poprzez m.in. *Akta Męczenników*, *Cursus Paschalis* Wiktoriusza z Akwitanii (poł. V w.), *Kanoniczne zbiory* Dionizego Mniejszego (ok. 470 - ok. 550), pisma Bedy Czcigodnego (672-735) oraz kalendarze rewolucyjne) po rok 2000. W ten sposób Autor dał na 56 stronach syntezę, która nawet niezorientowanemu czytelnikowi pozwala szybko uchwycić sedno tego zagadnienia.

Druga część, zgodnie ze swym tytułem, jest przeglądem źródeł, którymi są konkretne fragmenty wybrane z pism autorów analizowanych w pierwszej części rozprawki. Przegląd ów rozpoczynają wspomniane wyżej *Akta Męczenników*: św. Polikarpa († 155), św. Cypriana (200/210-258), św. Apolloniusza († ok. 185) i św. Pioniusza († 250). Każdy z ustępów dotyczących męczenników został opracowany według klarownego i prostego schematu: a) datacja i krótka charakterystyka postaci, b) oryginalny tekst fragmentu „chronologicznego”, c) niemiecki przekład tegoż fragmentu. Następnie Autor przedstawia na tej samej zasadzie trójdzielnego schematu poglądy Wiktoriusza z Akwitanii (s. 80-83), Szymona bar Sabbae († 344) (s. 84-85), Dionizego Mniejszego (s. 86-88), Bedy Czcigodnego (s. 89-92), autorów od Bedy do *Flores Temporum* z roku 1292/1294 (s. 93-102), kartusza Wernera Rolewicka († 1502) (s. 103-104), Jacques-Benigne’a Bossuet’a († 1704) (s. 105-107), François-Marie Aroueta, czyli Woltera († 1778) (s. 108-110) i francuski Kalendarz Rewolucyjny, który funkcjonował w latach 1793-1805 (s. 111-118). W ten sposób czytelnik uzyskuje możliwość kontaktu z oryginalnymi tekstami greckimi, łacińskimi i francuskimi, które niekoniecznie należą do łatwo dostępnych, co znacznie zwiększa wartość merytoryczną tego zestawienia źródeł.

Poza tekstem głównym praca posiada również kilka ważnych „dopełnień”. Pierwszym z nich jest *Tablica chronologiczna*, gdzie Autor zebrał ważniejsze daty z historii rozwoju chronologii doby chrześcijańskiej (s. 119-123). Za drugie ważne uzupełnienie wywodów H. Maiera należy uważać kolorowe ryciny w liczbie 16-stu, zamieszczone między stroną 80 a 81 oraz 16 rycin czarno-białych znajdujących się w treści pracy (s. 7, 18, 22, 24, 27, 31, 32, 34, 41, 46, 49, 52, 53, 56, 65, 67). Komentarz do wspomnianych wyżej rycin kolorowych znajduje się na s. 124-125. Wszystkie te reprodukcje należą do rzeczy bardzo mało znanych i to nie tylko na gruncie polskim. Ponadto szybko orientację w „terenach” ułatwiają dwa indeksy: indeks imion własnych (s. 150-154) oraz indeks rzeczowy (s. 155-156).

Praca H. Maier’a jest niewątpliwie bardzo przydatnym narzędziem dydaktycznym przy wykładzie chronologii zarówno w ramach studiów biblijnych, historycznych, czy patrystycznych, jak i kulturoznawczych, bądź też politologicznych.